

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE I.A

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY IV.

BARCELONA 31 DE JANER DE 1881

NÚM. 27.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 2⁵⁰ pessetas al any.—Número sol 25 cénts.
—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON. ahont deuen dirigirse totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Texidó y Parera, y Felip.

TORNS DE CONFERENCIAS

- Dia 4 Febrer 1881.—De la fotografia aplicada á las excursions.—D. Heribert Mariezcurrena.
— 11 id. id. —De la Marina Catalana en la edat mitjana.—D. Lluís M.ª Soler.
— 18 id. id. —¿Quin es lo carácter catalá? ¿Está avuy degenerat? De ser aixís convé regenerarlo?—D. Valentí Almirall.
— 25 id. id. —Nocions d' Arqueología. Indumentaria.—D. Eduart Tamaro.
— 4 Mars 1881.—2.ª Conferencia sobre la Marina Catalana.—Don Lluís M.ª Soler.

SESSIONS Y EXCURSIONS

Febrer de 1881

- Dia 12.—Sessió preparatoria de l' excursió á Sant Pere de Vilamajor.
— 13.—Excursió á Sant Pere de Vilamajor.

Mars de 1881.

- Dia 5.—Sessió preparatoria de l' excursió á Mataró.
— 6.—Excursió á Mataró.

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE JANER DE 1881

- D. Joseph Cucurella.
» Joan Cardona.
» Artur Xelma y Roig.
» Pere Santaló.
» Andreu Roig y Puig.
» Enrich Plana.
» Francesch Torres y Font.
» Joan Barba y Balansó.
» Felip Camps y Comas.
» Ramon Solá y Roca.
» Joseph Mas y Domenech.
» Joseph Blanch y Piera.

- D. Ramon de Siscar.
» Jaume Camprodon.
» Bonaventura Grases y Hernandez
» Segimon Ribó y Banquells.
» Rafel Closas y Vives.
» Ramon Sacanell Maresch.
» Frederich Puig de la Bellacasa y de Fonolleras.
» Jaume Rusiñol y Prats.
» Miquel Boada Vilumara (protector).

CONFERENCIAS SOBRE NOCIONES D' ARQUEOLOGIA.

En la conferencia pronunciada en lo dia 9 de Abril últim lo soci D. Eduard Támara s' ocupá en donar una lleugera idea del vastísim camp dels utensilis y mobiliari com á signes per demés característichs de cada civilisació.

Aixó lo conduhí prest á la llarga enumeració dels objectes mes necessaris pera la satisfacció de las humanas y mes comunas necessitats; després las de la vida social ó de relació y la pública ó sian las diversas manifestacions generals, objectes que foren y son encara constantment empleats ab lleugeras alteracions. Entre aquets utensilis que comprenen los necessaris á la preparació dels aliments, los del servey de la taula, los aparatos ó medis d' il·luminació y tots los accessoris que no son precisament instrument de cada art ú ofici, notá lo conferenciant las alternativas del predomini de la bellesa en la forma, de la tosquetat ó primor en la confecció y paulatinament la major armonia de la utilitat ab la bellesa respectiva; cuidantse cada dia mes y mes en nostres temps de que la bellesa dominés en lo possible, y de restablir y estudiar aquellas elegantíssimas formas antigas de las ánforas, crateras, lampadaris, vaixella selecte, vassos, etc.; sens descuydarse de fer notar de pas que certs utensilis are tan comuns com las culleras, forquillas, etc., foren algun temps raríssims y fins considerats tan preciosos en los sigles mitjos que en molts cassos cada hú portava ab ell semblants utensilis, que tenian forma adecuada pera plegarlos en duas parts.

En lo relatiu al mobiliari, creixent tots los dias ab los avensos de la civilisació, senyalá las classes generals de mobles pera comoditat individual, descans del cos, guarda d' objectes, ó decoració de las habitacions; y en tan extens terreno notá lo lloch que

corresponia als assientos de tota mena, banchs, cadiras, cadiras curuls, tronos, etc., als bressols, llits y sofás, á las taulas y aparadors (no *buffets*) pera menjadors, etc., á las caixas, arquetas, armaris, calaixeras, escriptoris y altres semblants mobles; als llums com objecte decoratiu; á las credensas, altars portàtils, y á la multitud de altres mobles de segon ordre que variant en sa forma materia y decoració segons l' us y lloch á que están destinats, ofereixen també un particular segell en cada época, y com los utensilis esperimentan per sa part poderosament la influencia del augment ó disminució del bon gust artístich. Las atinadas consideracions que sobre tan extensa materia arqueològica desarrollá lo conferenciant meresqueren senyaladas mostrás d' aprobació del número auditori.

COMUNICACIÓ

Sr. Presidente de l' ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

Molt Senyor meu: La importancia històrica de la parroquia de Santa Maria de Castelló d' Ampurias es ja ben coneguda no sols per los que cercan en los monuments de Catalunya la grandesa y magnificencia de la patria catalana, sino que ho es també per los qui, cridats per sa justa fama é inspirats en lo més viu entusiasme y amor al art, acudeixan constantment y venen de llunyanas terras á admirar la riquesa y perfecció d' aquest art magestuós y sever dels segles xi y xii y que tan sorprenent se mostra en los segles xiv y xv.

Mes autorisat que jo mon consoci (1) y company de l' excursió que particularment ferem abdós á la històrica vila de Castelló d' Ampurias, s' encarregá de darvos compte exacte y detingut de la dita parroquia y ab tanta exactitut, que res me queda per afegirhi. No s' oblidá de fer constar la destructora influencia, que mes que per lo temps se mostra encarnissada per la má del home que fa del arma noble una eyna vil (2) y que per desgracia ha deixat ben marcat son criminal intent, d' un modo prou palpable, en lo monument arquitectónich que m' ocupa. No hi ha dupte que 'l temps es enemich de tot lo creat; mes ningú 'm negará que aixís com la ciencia dona medis perque l' home pugui afrontar á l' edat que amenassa la seva existencia, també nos suministra elements pera evitar que 'ls segles acabin ab los monuments y 'ls redueixin á res. Desgraciadament, poch, molt poch nos queda d' aquell antich esplendor, ja que sols veyem en nostre entorn apiladas runas pera recordarnos lo que

(1) En Pelegrí Casades Gramatxes.

(2) Las guerras dels francesos y las civils.

habem sigut y animarnos pera 'l pervenir. Juntem, donchs, los nostros esforços pera conservar lo que á costa de grans sacrificis nos ha llegat la patria de segle en segle. Y mes que tot no volgum que un dia se trovin privats l' arqueólech, l' artista y l' aymador de las bellas arts d' investigar pera l' historia, d' apendrer, d' entussiasmarse en sa contemplació. No farem mes que cumplir com á bons fills d' una gran mare. *Y nostre fora la culpa si contribuïam ab lo descuit á aumentar la pobresa da le patria transmetent á nostres generacions una sombra del patrimoni que anem heredant.* Molt tindria que escriure y seria abusar un poch massa de vostra paciència si volia indicarvos solament lo llastimós estat de la may prou ben ponderada y molt envejada (1) catedral de Castelló, y per lo tant no ho faré avuy. No vinch á demanar una restauració que crech poch menys qu' impossible per causas de tots conegudas; demano sols una conservació que no 'm sembla difícil d' obtindre (2). Per ço acudesch á la celosa Junta Directiva de nostra Associació de la que sou molt digne President, convensut de que ningú millor qu' ella n' es interessada en lo renaixement de nostra aymada Catalunya. Dirigiu vostras miradas envers lo magnífich temple de que vinch parlant y condoleuvos al mateix temps qu' admireu tanta grandiositat. No dupto que aixís lo Excm. Sr. Governador com la Excma. Diputació provincial de Girona apoyarán tan lloable afany y per lo meteix vinch á suplicarvos tinguéu á be pendrer en consideració quant deixo esposat, á fi de que poguem dir un dia en cas de veure la ruina, lo que la familia á qui la mort arrebatá un dels seus membres: Se ha fet tot lo que se ha pogut.

Entretant, Sr. President, aprofito l' ocasió pera quedar á sas ordres com á son S. S. Q. S. M. B. PASCUAL GODO LLORENS.

Castelló d' Ampurias 5 de Janer de 1881.

NOVAS.

Ab lo present número repartim als senyors associats un quadern contennint l' acta de la sessió inaugural celebrada per l' Associació á casa la Ciutat lo dia 6 del present mes; la Memoria dels travalls del any passat llegida per D. Joaquim Olivó; lo discurs presidencial pronunciat per don Joseph d' Argullol; y la llista dels socis honoraris, protectors, residents y delegats.

Pera coneixement dels senyors socis donem á continuació la llista de las publicacions científicas y literarias que figuran en la taula de lectura de la nostra Associació:

(1) S' han fet proposicions pera cambiar lo retaule, oferintne un de nou en argent y no han faltat molts estrangers que han enriquit los seus museus ab fragments del retaule.

(2) Ab lo Sr. Rector parlarem d' alguns medis que podrian ajudar nos en lo projecte de recomposició de que tractárem ab ell.

L' Art del pagés, Boletín de la Asociación de aficionados á la caza, Boletín de la Asociación de Católicos, Boletín del Ateneo Barcelonés, de Barcelona. Boletín del Colegio de Valdemia, de Mataró. Boletín de la Exploradora, de Vitoria. Boletín de la Sociedad económica de Amigos del país, de Barcelona. Boletín de la Sociedad geográfica, de Madrid. Bulletin du Club Alpin français, de Paris. Section du Jura, de Besançon. Bulletin du Club des Vosges, de Ausgegeben. Butlletí de l' Associació d' excursions Catalana, Crónica científica, de Barcelona. El Eco del centro de lectura, de Reus. El eco de la produccion de Barcelona, Emporio pittoresco, de Milan. Euskal-Erria, de San Sebastian. L' Excursionista, de Barcelona, The Farm, de Worcester. Fomento de la Produccion española, de Barcelona. Gazette des Touristes, de Paris. La Ilustració catalana, de Barcelona. Journal d' Athènes, de Atenas. El Labriego, de Vilafranca del Panadés. La Llumanera, de Nova York. La Patria Catalana, de Valls. La quinsena del pagés, de Barcelona. La Razon de la sin razon, de S. Baudili del Llobregat. La Renaixensa, de Barcelona. Revista del Ateneo tarraconense de la clase obrera, de Tarragona. Revista catalana, de Manresa. Revista extremeña, de Badajoz. Revista geográfica y estadística, de Barcelona. Revista de Gerona, de Gerona. Revista del Instituto agrícola catalan de S. Isidro, Revista marítima, Revista popular, Revista tecnológico-industrial, de Barcelona. Teléfono catalan, La Union del Magisterio, La Vetllada, de Gerona. La Veu del Montserrat, de Vich, El viagero ilustrado, de Barcelona. Boletín de la Juventud Católica, El sentido católico de las ciencias médicas, de Barcelona.

Rebem, además, los periódichs d' interessos locals de Berga, Figueras, Igualada, Lleyda, Manresa, Mataró, Puigcerdá, Sans, S. Feliu de Guixols, y S. Martí de Provensals.

Baix la direcció del distingit escriptor lleydetá D. Joseph Pleyan de Porta se publicará aviat la obra *Album de Aragon*, ilustrada ab heliografías y vinyetas. L' objecte de la meteixa, segons lo prospecte que s' ha ja circulat, será reproduhir en láminas heliográficas, los monuments aragonesos mes insignes; donar las vistas de sas principals ciutats y vilas, y dels mes poétichs y pintoreschs paisatjes, acompanyat tot de narracions, descripcions y noves, que donguin á coneixer perfectament lo passat y lo present del país aragonés, posant de relleu sos grans fets històrichs, sas tradicions y sas costums.

No podem menys d' aplaudir la afició als estudis històrich-arqueològichs que d' alguns anys á eixa part se va despertant en las encontradas que un dia formaren lo gloriós y prepotent reyalme d' Aragó, y, de un modo especial, celebrem la obra que 'ns ocupa, porque vindrá á esser

un nou reforç y un poderós auxili á la tasca que fermes y perseverants sostenim fa ja quatre anys.

Los punts de subscripció á n' aquesta ciutat son: Eudalt Puig, plassa Nova; y Alvar Verdaguer, Rambla del Mitj.

Nostre consoci D. Bonaventura Pollés y Vivó, arquitecte municipal de Vilanova y Geltrú, ha presentat los planos de la Exposició regional que dita població celebrarà proxíamament ab motiu de l'inauguració del camí de ferro de Valls á Vilanova y Barcelona.

Habém tingut ocasió d'examinar detingudament los dits planos, los quals honran en gran manera al Sr. Pollés per l'acert en lo aprofitament del terreno, bona distribució del mateix per los edificis y dependencias necessarias y artístich efecte del conjunt.

Llegim en *La Veu del Montserrat*:

«En lo local de la Associació de Católichs de Barcelona nostre bon amich y colaborador, lo Dr. D. Jaume Almera Pbre., catedrátich de ciencias naturals en lo Seminari de Barcelona, doná esta setmana una interessant conferencia sobre la vall de Nuria, examinant sa constitució geològica, en relació ab la cordillera Pirenáica, probant que la vall hont ara está situat lo Santuari de Nuria, havia sigut un gran llach ó *ibon*, que á efecte de la congelació y subsegüent dilatació en temps de desglaés, havia romput lo clós que 'l tancava per lo siti avuy anomenat *Creu den Riba*.»

La *Associació d' excursions Catalana* ha obert un certámen baix las següents

BASES:

1.ª Se donará un premi consistent en una medalla d' or ab son nom, títol de soci honorari y 50 exemplars de la obra premiada, al autor del mellor treball sobre lo següent tema: «Necessitat é influencia de la meteorología; sistema y organizació d' estacions meteorológicas més adequats á Catalunya; plan económic per llur instalació, entreteniment y servey; instruccions per lo ús dels instruments meteorológichs ab taulas de correcció y reducció.»

2.ª A dit premi hi haurá un *accessit* consistent en un diploma honorífich y 25 exemplars de la obra premiada, cas de que s' acordí sa publicació.

3.ª La obra premiada quedarà de propietat de la *Associació d' Excursions Catalana*, que la publicarà á sas expensas. Las no premiadas no 's retornarán.

4.ª Las obras que 's remetin deurán esser escritas en catalá.

5.ª Lo plasso per la admissió expira en 30 de Juny del present any

1881, á las quatre de la tarde. Las obras s' enviarán anónimas, acompañadas d' un plech clos que continga lo nom del autor y un lema igual al que porti la obra, al domicili del Secretari (Portaferrissa, número 13. 3.er, d. 1.ª) ó de qui lo substituheixi en dit càrrech.

Han sigut cedits á l' Associació los objectes y obras següents:

Per D. Joan Perpinyá: *Estudio sobre las inscripciones árabes de Granada*, per D. Antoni Almagro Cárdenas, Granada 1879. Per D. Jaume Arolas: *La sagrada imágen del Santo Cristo de Igualada*, historia de su origen, veneracion y prodigios, por D. Juan Padró y Serrals, Pbro., Segunda edicion, mejorada considerablemente y aumentada con una extensa descripcion de aquella villa, por D. Jaime Gomis y Galtés Pbro., Igualada 1852. Adquirit per l' Associació: *Goigs en alabansa de la prodigiosa imatge del San Cristo de la Vila de Martorell*; *Coblas de Nostra Senyora de la Soledat*. Per lo Rnt. D. Pau Parassols y Pí Pbre.; *Documentos* que pueden servir para ilustrar la historia de los temblores de tierra acaecidos en Cataluña á principios y mitad del siglo xv; dos *inscripciones romanas* existentes en Vich; *Orígen* de las pròcesiones que celebra el Cabildo de canónigos de la Santa Iglesia Catedral de Vich; *Documentos* inéditos con que se demuestra la existencia de un monasterio de Premostratenses en la diócesis de Vich á principios del siglo xiii; *Testamento Sacramental* de cierto catalan llamado Wilmundo, que murió en la defensa de Barcelona, ganada por los moros en tiempo del Conde Borrell á fines del siglo x; *Testamento Sacramental* de la vizcondesa Richildis; *Documento* inédito del año mxxiii en que se hace mencion de una seca anterior ocurrida en la diócesis de Vich, y particularmente en Montbuy y Tous; *Epitafios* inéditos de personas Reales que yacen en el monasterio de Santas Cruces del orden del Cister y en la antigua Catedral de Lérida; *Consagracion y dotacion de las Iglesias de la Diócesis de Vich*, una de fines del siglo ix y otra de principios del x, ambas inéditas; *Documentos* que pueden servir para componer la historia del Culto de S. Roque, confesor en la Santa Iglesia Catedral y diócesis de Vich; *Documento* inédito con que puede ilustrarse la historia del Monasterio de canónigos regulares de S. Agustin de Sto. Tomás de Riudeperas, junto á la Ciudad de Vich; *Inscripcion romana imperial* recién descubierta en el Congost; *Documento* inédito de principios del siglo xi y *breve sumario* de otros anteriores al siglo xii, y lo *Llibre de prédicas* manuscrit en paper del segle xv. Per la *Asociacion de Arquitectos de Cataluña*: *Llista* dels individuos de la meiteixa, 1881. Per lo *Instituto de Fomento del Trabajo nacional*: *Catálogo de los objetos presentados en la primera exposicion de artes decorativas y de sus aplicaciones á la industria* celebrada per la propia corporació, y *La escala alcohólica y la cuestion lanera*, meetings librecambistas de No-

viembre de 1880 en Madrid y en Bradford por D. José Ferrer y Vidal. Per D. Eudald R. Amigó: duas fotografías, una de las duas vidrieras inmediatas al creuher de la catedral de Barcelona, y altre de la vidriera de la sagristía de la parroquia de Betlem. Per D. Juli E. Terrats: *Historia de la Tartaria*, per los Srs. D. Luis Dubeux y D. V. Valmont. Per la senyoreta D.ª Eugenia Torras Ferreri: pintura de Sant Francesch sobre metall. Per D. Heribert Barallat: *Noticia histórica de la familia de Salvador de la ciudad de Barcelona* por D. Pedro Andrés Pourret, Barcelona 1796; *Discurso que en la abertura de la escuela gratuita de arquitectura establecida en la ciudad de Barcelona por la Real junta de Comercio del Principado de Cataluña dixo el dia 11 de setiembre de 1817 Don Antonio Celles y Azcoua*, Barcelona 1817; *Vida del héroe troyano Eneas omitida por Plutarco traducida del inglés de Tomás Rowe por el Señor Abate Belenguer y del francés al castellano por Doña Rita de Fábregas y Du-Blaisel, de edad de 13 años*, Barcelona 1825; *Programa de la justa y torneo que lá Excma. ciudad de Barcelona dispone en ccelebridad de la real jura de lá excelsa princesa doña María Isabel Luisa, primogénita de los muy poderosos reyes N. N. S. S. D. Fernando VII y D.ª Cristina de Borbon*, por D. Juan de la Pezuela, Barcelona 1833; *Apuntes históricos sobre la antigüedad y prerrogativas de la iglesia antes catedral y hoy parroquial de los Santos Justo y Pastor de Barcelona* por D. Pablo Valls y Bonet, Barcelona 1860. Per D. Marcellí Coll: los següents dibuixos trets en la excursió á Martorell: Christ bisantí del museu del Sr. Santacana: vista interior del castell de Sant Jaume. y torreó del N. del propi castell. Per D. Ramon Vergés: un dibuix del esmentat castell de S. Jaume. Provenient de la *Protecció literaria: Cent faulas*, per D. J. Riera y Bertran, Barcelona 1881. Per *La Veu del Montserrat: Faules y Simils* que per ensenyança de minyons y esbarjo de la gent madura ha escrit Mossen Jaume Collell Pbre., Mestre en Gay saber (quadern 3.er de la Biblioteca dels Escons), Vich 1881. Per D. Ramon Vergés: un dibuix ab varis fragments del museu del Sr. Santacana, de Martorell. Per D. Gayetá Vidal y Valenciano: varis exemplars de la *Carta* al Sr. D. Felipe Bertran y Amat con motivo del discurso que pronunció en el Congreso Catalan de Jurisconsultos, Barcelona 1881.

ADVERTENCIA

Advertim als nostres lectors que ab lo darrer número del any que comensem, 1881, repartirém una portada é index de las materias contingudas en L' EXCURSIONISTA desde sa aparició, al objecte de formar un volum que continga los números sortits durant tres anys.

Imprenta de «La Renaixensa», Xuclá, 13, baixos.